

Harrastustoiminta hyvinvoinnin edistäjänä: sopimuspalokuntien nuorisotoiminta ja sosiaalinen vahvistuminen aikuisten näkökulmasta

**Brita Somerkoski, FT, erikoistutkija, Turun yliopisto,
opettajankoulutuslaitos, brita.somerkoski@utu.fi**
Terhi Kivijärvi, KM, suunnittelija, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
Petrus Somerkoski, LitK, Jyväskylän yliopisto

Tiivistelmä

Huono-osaisuus koskettaa koko yhteiskuntaa, ei pelkästään sosiaalisia tai nuoria ja heidän perheitään. Harrastuksilla on havaittu tutkimuksissa olevan nuorten hyvinvointia lisääviä merkityksiä. Tutkimme laadullisin menetelmin sopimuspalokunnan nuorisotoiminnan sosiaalisen vahvistumisen ja hyvinvoinnin mahdollisuuksia. Tutkimusaineistona olivat palokuntanuorisotoimintaa tuntevien aikuisten haastattelut (n=17) ja kyselyn (n=178) avokysymykset. Vastauksista analysoitiin sopimuspalokuntaharrastuksen sosiaaliseen vahvistamiseen liittyviä piirteitä toimintaa tuntevien aikuisten näkökulmasta. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tuloksena löysimme kolme käsite-paria, jolla aikuiset sopimuspalokunnan nuorisotoimintaa tuntevat kuvasivat harrastusta. Käsiteparit olivat tasa-arvo ja osallisuus; kansalaistaidot ja turvallisuuden tunne sekä päämäärätietoisuus ja minä-pystyvyys. Tutkimustulokset vahvistivat näkemystä siitä, että yhdessä luodut päämäärät harrastustoiminnassa edistävät optimistista elämäntattomusta ja uskoa tulevaisuuteen. Lähtökohtana palokuntanuorisotoiminnassa ei ole se, mitä minä olen ollut, vaan näkökulma siitä, miksi minä voin tulla.

Johdanto

Vuosituhatosen vaihde toi hyvinvointidiskurssiin sävyjä arjen elämään liittyvästä nuorten huono-osaisuudesta. Huono-osaisuutta pidetään Suomen sisäistä turvallisuutta uhkaavana tekijänä (Sisäministeriö 2007, 2012) ja ilmiö on tunnettu myös maailmalla. UNICEFin mukaan lasten mielenterveyden pulmat ovat lisääntyneet (Reivinen 2013, UNICEF 2007, 34–35). Suurimmat huono-osaisuuteen altistavat tekijät ovat läheissuhteiden puute ja työmarkkinoilta syrjäytyminen. (Simpura ym. 2008, 252.) Syrjäytymi-

nen liitetään käsitteenä hyvinvoinnin ongelmiin tilanteessa, jossa yksilöön, yhteisöön ja yhteiskuntaan liittyvät ongelmat kasautuvat ja aiheuttavat edelleen osallisuuden puutetta (MacDonald & Marsh 2005, 17).

Syrjäytymisen vastavoimana voidaan nähdä positiivisen psykologian diskurssit ja näihin liittyvä tutkimus. Positiivinen psykologia on suhteellisen uusi, 2000-luvulla monihaaraiseksi laajentunut tieteenala, jossa ideana on diagnosoida hyvää ja löytää ihmisestä ne vahvuudet, joiden avulla sekä oma että yhteisön vointi paranee. Tällä katsotaan olevan merkitystä rakennettaessa henkistä perustaa, joka kestää elämässä kohdalle tulevat vaikeudet. (Uusitalo-Malmivaara 2014, 19.) Toivo ja toiveikkuus ovat merkityksellisiä yksilön hyvinvoinnin ja voimaantumisen kontekstissa. Aikuisen positiiviset tunteet heijastuvat nuoren toiveikkuuteen, itseluottamukseen ja uskomuksiin nuoren menestymisen mahdollisuuksista (Siitonen 1999, 153). Te Riele (2010, 40) on päättänyt jäsentämään toivon ja toiveikkuuden representaatioita nuoren elämässä. Hänen mukaansa aikuisen tuki nuorelle sekä uskominen hänen kykyihinsä ja taitoihinsa edistää mahdollisuuksia muutokseen. Aikuinen, esimerkiksi harrastuksen ohjaaja tai opettaja, ei voi tehdä muutosta nuoren puolesta, mutta hän voi antaa siihen tukea. Toiveikkuus on yhteydessä myönteisten tuntemusten syntymiseen ja voimavarojen vapautumiseen (Siitonen 1999, 153).

Positiivisen psykologian periaatteet ovat jäsenyneet teoriaksi, esimerkiksi Charles Snyderin kehittämä Hope Theory (tässä: Toivon teoria). Snyder (2000, 8–10) määrittelee toivon positiivisten tunteiden sävyttämäksi ajattelutavaksi, jossa keskeistä on tavoitteiden asettaminen ja saavuttaminen elämän perustana. Lähtökohtana on ajatus siitä, että kaikilla ihmisillä on tavoitteita ja päämääriä. Toivo on siis tahdonvoiman ja keinojen hallinnan yhteistulos, jossa päämääränä on jonkin asetetun tavoitteen saavuttaminen. Toivon teoriaan liittyy minäpystyvyyden käsite, joka tarkoittaa kimppeä uskomuksia, joita yksilöllä on omista kyvyistään, kiinnostuksistaan, motivaatiostaan ja taidoistaan. (Ojanen 2014, 194; Snyder 2005, 259.) Minäpystyvyyssajattelun on todettu olevan yhteydessä esimerkiksi motivaation tasoon, tunteisiin ja toimintaan. Snyderin (2005, 626) mukaan toivo vahvistuu kuuntelevassa ja välittävässä ympäristössä, jossa annetaan haasteita ja tuetaan. Toivo on yksilön ja hänen tavoitteidensa välinen suhde, johon liittyvät sekä tavoitteiden saavuttamisen keinot että tunne omasta toimijuudesta. Tästä seuraa, että tuloksia saavutetaan omalla toiminnalla ja päämäärillä. Snyder ym. (2005, 257–260) erottelevat toivon suuntaavat tavoitteet lähentäviin ja loitontaviin. Tavoitteet, joista pidetään kiinni ja joita yritetään saavuttaa, ovat lähentäviä. Vastaavasti loitontavia tavoitteita ovat sellaiset toiminnot, joilla pyritään siihen, että jotain jäisi tapahtumatta tai epätoivottu tapahtuma viivästyisi. Snyderin Toivon teorialle on esitetty kritiikkiä. Te Riele (2010, 44) ja Schrank ym. (2011, 418–419) pitävät Snyderin kehittämää ajatusmallia rajoittuneena ja toteavat, että Snyder keskittyy liian voimakkaasti tavoitteiden asettamiseen. Suomalainen Ojanen (2014, 194) puolestaan on kritisoinut Snyderiä toteamalla, että toiveikkuutta käsitteenä olisikin pi-

tänyt nimittää ennemminkin päättäväsyydeksi. Kriitikistä huolimatta tutkijat näyttävät olevan yksimielisiä siitä, että toivo ei ole ulkoa annettu voima, vaan itsestä löytyvä ominaisuus ja taito edetä päättäväisesti kohti omia tavoitteita ja päämääriä. (Kellosaari 2014; Kivijärvi 2016, 21).

Nuorten elämänhallinnan edistämässä nähdään potentiaalinen hyvä elämä; nuoria tuetaan moniammatillisesti verkostoitumalla interventioita toteuttavien yhteisöjen kanssa. (Danska-Honkala & Poteri 2011, 128.) Tutkijat (Holder & Coleman 2009; Koski 2016; Lämsä 2009; Myllyniemi 2010; Sehn ym. 2009) ovat yksimielisiä vapaa-ajan aktiviteettien keskeisestä merkityksestä hyvinvoinnille. Sehn ym. (2009, 381 - 383) tutkimuksessa tarkasteltiin hyvinvoinnin ja harrastustoiminnan yhteyksiä. Tutkimuksessa todettiin, että aktivoivat harrasteet tukevat hyvinvointia, kun taas passivoivat harrasteet, esimerkiksi televisionkatselu vähentävät sitä. Holder ja Coleman (2009, 344) puolestaan esittävät, että harrastusten mukanaan tuomat sosiaaliset kontaktit lisäävät nuorten hyvinvointia ja onnellisuutta. Tosin on huomattava, että hyvinvointi määrittynyt historiallisesti, kulttuurillisesti ja tilannekohtaisesti, eikä se ole samanlaisena pysyvä tila (Koivisto 2010, 10 - 11). Näin on erityisesti nuorten osalta, sillä heidän on määriteltävä sosiaalista pääomaansa muuttuvassa maailmassa yhä uudelleen. Yleisimmin sosiaalista pääomalla tarkoitetaan ihmisten tai ryhmien välisiä sosiaalisia suhteita sekä niissä syntyvää luottamusta ja vastavuoroisuutta, esimerkiksi kansalaishyveitä ja instituutioihin sidottua toimintaa. Näillä sosiaalisilla tekijöillä on määritelmän mukaan samankaltainen hyötyarvo kuin taloudellisilla resursseilla. Vaikka tutkijat eivät olekaan löytäneet sosiaaliselle pääomalle yhteistä ja täsmällistä määrittelyä, käsitteen katsotaan yleisesti perustuvan luottamukseen, normeihin ja yhteisössä vallitseviin sosiaaliin sidoksiin. (Pulkkinen 2002, Putnam 1995.)

Esimerkiksi opettaja seuraa oppilaiden kehittymistä aitiopaikalta ja näkee myös sen potentiaalin, joka jää akateemisten koulutaitojen jalkoihin. Voisiko koulussa puuttumaan jäänyttä hyvää paikata harrastuksella?

Tässä artikkelissa käsitellään sopimuspalokunnan nuorisotoiminnan piirteitä ja merkityksiä nuorten hyvinvointiin ja osallisuuteen. Näkökulma on toiminnassa mukana olevien aikuisten. Lisäksi tarkastellaan, millä tavalla nämä sopimuspalokuntien nuorisotoiminnan piirteet ja koulun ulkopuolinen oppiminen näyttäytyvät sosiaaliseen vahvistumiseen ja positiivisen psykologian näkökulmasta. Tutkimuskysymykseksi muotoutui tavoitteiden ja tarkoituksen perusteella seuraava: Millaisia merkityksiä palokuntanuorisotoiminta tuo hyvinvointi- ja osallisuuskeskusteluun sekä sosiaaliseen vahvistumiseen toimintaa tuntevien aikuisten näkökulmasta? Tuloksia tarkastellaan aineistolähtöisen analyysin keinoin. Vaikka tutkijoiden intresseissä onkin ollut tarkastella sopimuspalokuntien nuorisotoimintaa positiivisen psykologian lähtökohdista, analyysi ei kuitenkaan ole sellaisenaan teoriaohjaava; analyysi on toteutettu suunnatun sisällönanalyysin periaatteella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107 - 113.) Tutkimuksessa ei myöskään pyritty analysoimaan sopimuspalokuntien nuorisotoimintaa eikä sen

heikkouksia, etuja tai mahdollisuuksia. Sen sijaan tutkijat päätyivät tarkastelemaan sopimuspalokuntanuoriso-toiminnan sosiaalista vahvistumista tukevia piirteitä.

Harrastustoiminnan merkityksiä: nuori ja vapaa-ajan ura

Vapaa-aika on herättänyt tutkijoiden kiinnostuksen 2000-luvulla ja ilmiöstä on alettu käyttää käsitettä vapaa-ajan ura (leisure career). Tämän katsotaan ilmentävän henkilön keskeistä elämän intressiä ja muodostavan perustan henkilökohtaiselle ja sosiaaliselle identiteetille. (Stebbins 2011.) Useat tutkijat (Holder & Coleman, 2009; Koski, 2016; Myllyniemi, 2010; te Riele 2010) ovat yksimielisiä siitä, että harrastuksilla voidaan edistää nuorten hyvinvointia. Harrastustoimintaan osallistuminen nähdään osana nuoren toimijuutta. Nuoret, joilla on vähintään yksi harrastus, ovat onnellisempia kuin nuoret, joilla harrastuksia ei ole lainkaan (Koski 2016). Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden rajapinnalle asettuu Derek Layderin (2006, 300) mukaan toimijuuden keskeinen olemus, joka liittyy kykyyn kiinnittyä toisiin ihmisiin ja toisaalta hallinnan tunteen, autonomisuuden ja erillisyyden säilyttämiseen (Layder 2006, 300 Juvosen 2015 mukaan). Harrastustoiminnalle on keskeistä vapaaehtoisuus: nuoruuteen kuuluu itsenäisen elämän suunnasta päättäminen ja paikan löytäminen maailman sosiaalisista rakenteista (Juvonen 2015, 106).

Nuorisolaissa (2006/72) käytetään käsitettä sosiaalinen vahvistaminen; filosofisena ja positiivisena pohjavirtana voidaan pitää yhteisöllisyyttä. Laki määrittelee sosiaalisen vahvistamisen ”nuorille suunnatun elämäntaitojen parantamiseksi”. Käsitteeseen kuuluu asteittainen nuoren elämäntilanteen ja -hallinnan parantaminen sekä nuoren saaminen yhteisölliseen toimintaan aktiiviseksi kansalaiseksi. Syrjäytymis- ja vahvistamiskursseissa pyritään tunnistamaan syrjäytymiskierteen aiheuttajia. Syrjäytymiseen johtavat tapahtumaketjut ovat yhteydessä sekä yksilöllisiin että yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Nämä tasot eivät kuitenkaan ole erillisiä, vaan sidoksissa toisiinsa. Kun yksilö voi hyvin, hän jaksaa olla aktiivinen yhteisössään ja vastaavasti yhteisöt lisäävät yksilön hyvinvointia. (Lundblom & Herranen 2011, 6.)

On huomattava, että tutkijat eivät ole yksimielisiä siitä, että juuri osallistumisharrastuksilla voitaisiin parantaa nuorten hyvinvointia (Kallio ym. 2013). Heidän mukaansa uusien toimintojen vahvistaminen ja yhteisölliset siteet voidaan saavuttaa esimerkiksi sosiaalisen median tai vapaan kokoontumisen avulla. Tutkijat esittävät edelleen, että nuoret eivät ole kiinnostuneita erillisistä osallistumistoiminnoista; mukaan meneminen koetaan usein ylimääräisenä velvoitteena. Näin ollen osallistumisharrastukset, esimerkiksi oppilaskuntatyö, eivät välttämättä tarjoa ratkaisuja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseen. (Kallio ym. 2013, 82–85.) Lisäksi on tiedostettava, että harrastustoiminta on voimakkaasti kaupallistunut, tuotteistunut ja kilpailullistunut siten, että mukavan ajanvietteen sijaan nuorelle harrastajalle asetetaan ulkopuolelta menestymisen vaatimuksia samaan tapaan kuin työelämässä (vrt. Stebbins 2011).

Sopimuspalokunnan nuorisotoiminta matalan kynnyksen osallistumisharrastuksena

Sopimuspalokuntatoiminta (VPK, vapaaehtoinen palokunta) on perustoiminnoiltaan tyyppillinen osallistumisharrastus. Siinä osallistujat sitoutuvat tiettyyn ryhmään, paikkaan ja ajankohtaan. Sopimuspalokunnat tekevät yhteistyötä alueellisen pelastustoimen kanssa, ja varsinkin harvaan asutuilla alueilla pelastustoiminta - tulipalojen sammuttaminen, myrskytuhojen raivaaminen, tulvavesien torjunta ja ensivastetoiminta - on hätätilanteissa tavallisesti ensisijaisesti sopimuspalokunnan vastuulla. Sopimuspalokunnan nuoriso-osastolla on kaksi toiminnallista merkitystä. Toisaalta tarkoituksena on kouluttaa ja harjoittaa uusia toimijoita sopimuspalokunnan hälytysosastoon, ja toisaalta tarjota alueen nuorille mukavaa kerhomaista toimintaa, johon liittyy opetussuunnitelman mukainen turva- ja pelastustaitojen oppiminen, ryhmässä toimiminen, sääntöjen noudattaminen, oikeiden varusteiden huoltaminen ja käyttäminen sekä leireille ja kilpailuihin osallistuminen. Lisäksi harrastustoiminnan sosiaalipedagoginen merkitys on kasvatuksellinen: tavoitteena on tukea lapsia ja nuoria kasvamaan itseensä luottaviksi ja yhteistoimintaan pystyviksi yhteiskunnan jäseniksi. Sopimuspalokuntatoiminta erottuu useimmista harrastuksista matalan osallistumiskynnyksen perusteella. (Eskelinen ym. 2017, 10; SPEK 2007, 2015.) Palokuntanuorisotyön tavoitteena on kasvattaa lapsista ja nuorista itseensä luottaviksi yhteiskunnan jäseniksi, joilla on lisäksi hyvät turvallisuustiedot- ja taidot. Näin ollen palokuntanuorisotoiminnalla voidaan nähdä olevan sosiaalipedagogisia merkityksiä. (Honkala 2008, 10.) Nuoriso-osaston toimintaa pidetään eräänä keskeisimmistä sopimuspalokunnan rooleista. Toimijat raportoivat, että operatiivisten tehtävien harjoittelun tulisi sopimuspalokunnan nuoriso-osaston toiminnassa olla rentoa ja harrastuksenomaista. (Eskelinen ym. 2017, 33.)

Kaikki varusteet, kuten kypärät, haalarit ja käsineet, saa käyttöön sopimuspalokunnalta, vuosimaksuja ei ole tai ne ovat pieniä. Jäseniksi otetaan sekä tyttöjä että poikia. Mitään erityistaitoja ei tarvita. Ryhmiin mahtuu myös toimintarajoitteisia. Sopimuspalokunnassa harjoitellaan palomiestaitoja, kuten sammuttamista, pelastamista ja ensiapua. (SPEK 2007, 2015.) Nuorisotoiminta edellyttää sopimuspalokunnalta sitoutumista ja pysyvyyttä, sillä harjoituksia järjestetään säännöllisesti, useissa palokunnissa joka viikko. Osa sopimuspalokunnista on pitänyt ongelmallisena sitä, että 16-18-vuotiaille harrastajille ei ole pystytty järjestämään riittävän motivoivaa ohjelmaa ja toisaalta sitä, että harjoitukset eivät ole riittävän hyvin suunniteltuja. Osa toimijoista piti toimintaa liian autoritaarisena, jotta nuoret voisivat innostua siitä. (Eskelinen ym. 2017, 42.)

Sopimuspalokuntatoiminnan jatkuvuudella on yhteiskunnallista merkittävyyttä. Tässä tutkimuksessa ei erikseen käsitellä onnettomuuksien ehkäisyn näkökulmaa, mutta todettakoon, että operatiivisilla toiminnoillaan sopimuspalokunta tukee myös Pelastustoimen toimintaohjelmaa onnettomuuksien ehkäisemiseksi (sisäministeriö 2019, 33). Ohjelman mukaan sopimuspalokuntia voidaan hyödyntää laajasti ohjelman toteutta-

misessa. Sopimuspalokunnissa kouluttajina toimivat vapaaehtoiset aikuiset. Toiminta edellyttää sitoutumista paitsi viikkoharjoituksiin, myös ohjeiden tiukkaa noudattamista. Joissain tapauksissa ohjeistaminen on vanhakantaisen autoritääristä. Toiminnan sääteltyssä autoritäärisyyteen on selkeät perusteet: sopimuspalokunta käyttää harjoituksissaan oikeita pelastusvälineitä ja jo työturvallisuuden toteutumiseksi ohjeita on noudatettava. Tehtävät suoritetaan yleensä aina pareittain tai ryhmissä. Nuoriso-osastoon kuuluvat tavallisesti 10–16-vuotiaat nuoret. Tämän jälkeen harrastusta voi jatkaa hälytysosastossa ja 18-vuotiaana voi tarpeelliset koulutuskokonaisuudet suoritettuaan osallistua pelastustehtäviin. (SPEK 2007.) Palokuntanuoria on Suomessa noin 10 000 ja kaikkiaan sopimuspalokuntalaisia on yli 30 000. Toiminta on levittäytynyt käytännössä kaikkialle Suomeen ja arvioiden mukaan noin 60 % kaikista Suomen pelastustehtävistä toteuttaa sopimuspalokunta, pinta-alaa tarkasteltaessa sopimuspalokunta vastaa 90 % kaikista pelastustehtävistä Suomen alueella (SPEK 2015.) Osa sopimuspalokunnista raportoi, että aktiivisella nuoriso-osaston toiminnalla on merkitystä koko toiminnan jatkumisen kannalta ja että aktiivinen nuoriso-osaston toiminta saattaisi edesauttaa sitä, että sopimuspalokunta edelleenkin on aktiivinen ja kykenee tarjoamaan pelastustoimen palveluja lähiympäristössään (Eskelinen ym. 2017, 61). Näillä perustein sopimuspalokuntien nuorisotoimintaa voidaan siis pitää kansalaisyhteiskuntaan ja julkiseen valtaan liittyvänä kerhomaisena osallistumisharrastuksena, jolla on merkityksiä paitsi yksilölle, myös yhteisölle ja yhteiskunnalle.

Sopimuspalokuntatoiminnan voidaan kuvattujen piirteiden, esimerkiksi osallisuuden, vertaisryhmässä toimimisen ja kansalaistaitojen opettelun vuoksi päätellä edistävän hyvinvointia ja sosiaalisia taitoja. Esimerkiksi Kosken (2016, 108–120) mukaan erityisesti vapaaehtoisjärjestöjen toimintaan osallistuminen oli yhteydessä siihen, että harrastajalla oli sosiaalisia suhteita. Lisäksi arkitietoon perustuen voidaan todeta, että harrastuksiin liittyy tavallisesti osallistumiseen liittyviä vaatimuksia, kelpaamista ja rajoitteita. Tällaisia ovat esimerkiksi harrastajan ominaisuudet, taipumukset, akateemiset taidot, sukupuoli, ruumiinrakenne, suorituskyky tai ulkonäkö. Rajoitteet voivat olla myös paikkaan liittyviä, jos harrastaminen edellyttää pitkälle matkustamista; tai aikaan liittyviä, jos kokoontumisaika on esimerkiksi varhain aamulla tai myöhään illalla. Rajoittavia ovat niin ikään esimerkiksi materiaaleihin, välineisiin, varusteisiin, tiloihin ja niiden hankkimiseen liittyvät tekijät tai osallistumismaksut. Osa harrastuksista edellyttää myös vanhempien, perheen tai muun sidosryhmän sitoutumista. Tarkasteltaessa sopimuspalokuntatoimintaa tästä näkökulmasta, voidaan olettaa sopimuspalokunnan edustavan niin sanottua matalan kynnyksen harrastustoimintaa, jossa ei edellytetä merkittävää rahallista panostusta, varusteiden hankkimista, erityistä taitoa tai ominaisuutta eikä vanhempien sitoutumista. Edellä mainitun perusteella voidaan esittää, että sopimuspalokuntaan liittyminen ja harrastuksen aloittaminen on helppoa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan palokuntanuorisotoimintaa sellaisena, kun se avautuu nuoria kouluttavien aikuisten vapaaehtoisten harrastajien käsityksissä.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Laadullisella tutkimusparadigmalla pyritään ymmärtämään, kuvaamaan ja analysoimaan todellisuutta, tässä tapauksessa palokuntanuorisotoimintaan perehtyneiden asiantuntijoiden käsityksiä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia merkityksiä sopimuspalokuntatoiminnalla on nuorten osallisuuteen ja hyvinvointiin. Tutkijat valitsivat kvalitatiivisen, fenomenografisen lähestymistavan, jolla todellisuutta pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan. Käsillä olevassa tutkimuksessa kyseessä oli palokuntanuorisotoimintaa tuntevien aikuisten käsitykset toiminnan sosiaalisen vahvistamisen ja toivon piirteistä. Fenomenografiselle tutkimukselle on tyypillistä, että haastattelija pyrkii herättämään haastateltavassa tietoisuutta tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelija myös tulkitsee käsityksiä ja kokemuksia, joita haastateltava tuottaa. (Hirsjävi & Hurme 2017, 168 - 169.) Kokoavasti voidaan siis todeta, että kyseessä on, kuten käsillä olevassa tutkimuksessa, tutkittavan maailman ilmiöiden kokemukset.

Tutkimusmenetelmänä on tässä suunnattu sisällönanalyysi. Sitä ohjaa jo olemassa oleva teoria, jonka mukaan työ etenee. Teoria ohjaa keskeisten kategorioiden luomista. Toisaalta analyysiluokkia voidaan laajentaa tai tarkentaa jo olemassa olevilla teorioilla. Näin toimittaessa kvantifoidaan aineistossa käytettyjä avainsanoja tai -sivaltöjä. Tässä mallissa ei analysoida aineistoa sellaisenaan, vaan sitä lähestytään yksittäisten sanojen tai niiden välisten suhteiden kautta. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi mahdollistaa tiettyjä käsitteellisiä liikkumavapauksia. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107-113.)

Tässä tutkimuksessa analyysi toteutuu Tuomen ja Sarajärven (2009, 95) luokittelun mukaan aineistolähtöisesti, sillä kyseessä on merkitysyksikköjen valinta siten, etteivät ne ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. Positiivisen psykologian käsitteet ja piirteet suuntaavat tutkimuksen aihetta, mutta teoria ei määrittele analyysia, kuten teoria-ohjaavassa tutkimuksessa. Aineistolähtöisessäkin analyysissa havainnot voivat Tuomen ja Sarajärven (2009, 96) mukaan olla teoriapitoisia; täydellisen objektiivisia havaintoja ei ole olemassa, vaan niitä säätelevät tutkijan valitsemat tutkimusasetelma ja menetelmät. Aineistolähtöinen analyysi toteutetaan aineiston ehdoilla, kuten tässä tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107 -113; 95; Hsieh & Shannon 2005, 1279 - 1281;1279.)

Tutkimus jakautuu menetelmien soveltamisen osalta kolmeen pää-vaiheeseen: sopimuspalokuntatoimijoiden haastattelumateriaali esiymmärrystä ja tutkimuskysymysten laatimista varten; tutkimuskyselyn avovastausten aineistolähtöinen analyysi kokonaiskuvan saamiseksi ja haastattelukysymysten muokkaamiseksi sekä avaininformanttien ja ammattilaisten haastattelut ymmärtämisen syventämistä varten. Kyseessä on täten aineistotriangulaatio.

Sopimuspalokuntien nuorisotoimintaa ei ole aiemmin tutkittu merkityksien, sosiaalisen vahvistamisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Tämän vuoksi oli perusteltua tutustua aiheeseen kartoittavalla haastattelututkimuksella. Tutkijoiden esiyymmärrys aiheesta kokonaisuudessaan jäsenyi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella tuotetusta aikuisten sopimuspalokuntaharrastajien kouluttajahaastattelujen (n=27) perusteella. Haastattelut tehtiin osana Yli Hyvä Juttu -hankkeen arviointia (Lillsunde ym. 2013). Haastatteluaineistossa arvioitiin sopimuspalokuntatoiminnan merkityksiä, motivaatiota ja syrjäytymiseen liittyviä näkökulmia. Analyysi toteutettiin aineistolähtöisesti. Tämän kartoittavan aineiston perusteella päädyttiin siihen, että sopimuspalokuntien nuorisotoimintaa voidaan käyttää käsillä olevan tutkimusaiheen tarkastelussa. Kouluttajat katsoivat, että harrastus sopii auttamisentaluiseksi, ryhmässä viihtyvälle ja käytännön asioista pitävälle. Toisaalta kolmasosa vastaajista mainitsi, että toiminta sopii kaikille, sillä tekemistä voidaan sopeuttaa ryhmän mukaan. Harrastus sopi tutkimukseen, koska kyse on edullisesta, kaikille sukupuolille tarkoitettusta vapaaehtoistoiminnasta, johon voi liittyä helposti. Harrastuksessa toimitaan ryhmässä ja se edellyttää sitoutumista ja sääntöjen noudattamista.

Neljä haastateltavaa (n=4) oli vastannut kartoittavassa haastattelussa siten, että oli mahdollista tehdä havainnot heidän käsityksistään sosiaalisen vahvistamisen piirteistä. Valintaperusteena käytettiin sitä, oliko haastateltava vastauksissaan käsitellyt tutkimusaihetta eli sopimuspalokuntatoiminnan merkitystä. Nämä neljä vastaajaa päätettiin ottaa mukaan lopulliseen aineistoon. Vastanneet olivat yli 18-vuotiaita, yli kymmenen vuotta palokuntatyössä mukana olleita palokuntanuoriso-osastojen kouluttajia. Kaksi heistä oli Länsi-Suomesta, yksi Uudeltamaalta ja yksi Pohjanmaalta. Kokonaisuudessaan tätä kartoittavaa aineistoa käytettiin perustana muotoiltaessa tutkimuskysymyksiä ja suunniteltaessa tutkimuksen etenemistä.

Varsinainen tutkimus aloitettiin analysoimalla Yli Hyvä Juttu -kyselyn avokenttien vastaukset. Aineisto kerättiin Webropol -ohjelmalla vuoden 2015 keväällä ja syksyllä. Kyselyyn (n=178), sisältyi 12 monivalintaväittämää sopimuspalokuntatoiminnasta. Näistä kuusi sisälsi avoimen vastauskentän. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön järjestötoiminnoista vastaava henkilö lähetti tutkimukseen liittyvän sähköpostin Suomen 709 sopimuspalokuntaan. Vastaajat sijoittuivat maantieteellisesti palokuntien tiheyden mukaan siten, että Uudenmaan, Länsi-Suomen ja Hämeen alueelta tulleita vastauksia oli kaikista vastauksista noin kolme neljäsosaa. Loput vastaukset jakaantuivat tasaisesti eri puolille Suomea siten, ettei merkittäviä katvealueita jäänyt. Vastaajista tiedettiin ainoastaan osoite tai sähköposti; ikää, nimeä tai sukupuolta ei kysytty. Näillä ei arvioitu olevan merkitystä tässä tutkimuksessa, sillä kyselyyn vastanneet olivat enimmäkseen täysi-ikäisiä palokuntanuoriso-osaston johtajia. Lisäksi tutkimusaluetta päätettiin rajata jättämällä kyselyn muiden monivalintaväittämien analyysi kokonaan tämän tarkastelun ulkopuolelle. Kysymykset, joita käytettiin analyysissa, olivat: Tekekö sopimuspalokuntasi nuoriso-osasto yhteistyötä jonkun viranomaistoimijan kanssa?

(n=59); Oletteko toteuttaneet toimintaa, jossa syrjäytymisuhassa eläviä lapsia ja nuoria on pyydetty mukaan? (n=178); Millaista toimintaa teillä on ollut syrjäytymisvaarassa eläville lapsille ja nuorille? (n=50); Millaista lisäkoulutusta tarvitsisit? (n=66); Millaista lisämateriaalia tarvitsisit? (n=65).

Taulukko 1. Esimerkki kyselyn avovastausten analyysistä. Vastauksen merkitysyksikön koodinnumero on merkitty vastaustekstin jälkeen.

Vastauksen teksti		Alakäsite	Yläkäsite
helpottaa huomattavasti koulussa olemista (V32)		koulu helpottuu	muutos
siellä kaverustuminen (V33)		kaverit	osallisuus
yhteenkuuluvuus kasvaa (V34)		yhteenkuuluvuus	yhteisöllisyys
helpottaa koulussa olemista (V35)		koulu	muutos
että kaikki saataisi mukaan toimintaan (V36)		kaikki mukaan	yhteisöllisyys
eikä kukaan jäisi yksin. (V37)		ei yksin	osallisuus
pois pahanteosta kyliltä (V38)		syrjäytyminen	pois pahasta
saavat hyvää oppia (V39)		oppia	taitojen oppiminen

Kyselyllä kartoitettiin vastaajien käsityksiä sopimuspalokuntatoiminnasta, yhteistyöstä, esteistä ja hyödystä. Aineistolähtöisellä tarkastelulla jäsenettiin kokonaiskuva sopimuspalokuntatoiminnan osallisuutta tukevista piirteistä. Analyysissä laskettiin avovastausten (sanojen tai sanaliittojen) merkitysyksikköjä, joita kertyi palokuntaharastamisen hyödyistä kaikkiaan 50 (n=50). Lisäksi kyselylomakkeella saattoi ilmoittaa yhteystiedot, mikäli vastaaja oli kiinnostunut osallistumaan puhelinhaastatteluun.

Kun kyselyn avovastausten analyysi oli valmistunut, luotettavuuden parantamiseksi päädyttiin käyttämään aineistotriangulaatiota (Eskola & Suoranta 2008, 40 - 41) yhdistämällä kyselyn avovastauksista ja haastatteluista saatua dataa. Triangulaation voidaan tutkijoiden mukaan katsoa lisäävän aineiston vivahteikkautta ja vahvistavan luotettavuutta (Laine ym. 2011, 22). Kyselyaineiston avulla hahmotettiin tutkittavaa ilmiötä ja haastatteluilla monipuolistettiin tätä kuvaa. Teemahaastattelun runko avaininformanttien haastattelua ja ryhmähaastatteluja varten laadittiin kyselytutkimuksesta tehdyn analyysin perusteella.

Tutkimuksen toisessa vaiheessa tutkijoiden intressinä oli selvittää, miten toiminnassa mukana olevat aikuiset ajattelevat palokuntanuorisotyön tukevan nuoria. Toimijat ovat kuvanneet käsityksiään omista ammattiin tai harrastukseen liittyvistä lähtökohdistaan käsin. Tutkimuksessa tarkastellaan sekä viranomaisten että vapaaehtoisten, aikuisten toimijoiden käsityksiä. Tässä tutkimuksessa ei käsitellä palokuntanuorten käsityksiä harrastustoiminnan merkityksistä syrjäytymisen ehkäisijänä. On otettava huomioon, että osa kouluttajista on ennen kouluttajaksi ryhtymistä aiemmin voinut toimia nuoriso-osaston jäsenenä.

Tutkimusmenetelmäksi soveltui tässä parhaiten puolistrukturoitu teemahaastattelu (Eskola & Suoranta 2008, 84 - 85). Tämä mahdollisti sen, että tutkittavaksi voitiin valita henkilöitä, joilla on tietoa tutkittavasta asiasta. Puolistrukturoitu teemahaastattelu soveltuu hyvin tilanteeseen, jossa teemat on etukäteen määritelty. Toisaalta puolistrukturoiduissa haastatteluissa voidaan keskustelunomaisesti käyttää vapaasti puheenvuoroja. Tutkimushaastattelun teemoja olivat sopimuspalokuntatoiminnan tarve, Yli Hyvä Juttu -toimintamallin toimivuus ja vaikutukset sekä yhteistyö kolmannen sektorin ja viranomaisten välillä. Yli Hyvä Juttu -toimintamallin arviointitutkimus on rajattu tämän analyysin ulkopuolelle. Haastattelu-tutkimuksessa on kyseessä tutkittavan maailman ilmiöiden kokemukset ja miten haastateltava näkee ja kokee ilmiön. Tällaiselle tutkimukselle on tyypillistä, että haastattelija pyrkii herättämään haastateltavassa tietoisuutta tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelija myös tulkitsee käsityksiä ja kokemuksia, joita haastateltava tuottaa. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 168 - 169). Tässä tutkimuksessa ei analysoitu haastatteluja kokonaisuudessaan, vaan tutkimusaiheen rajauksen perusteella keskityttiin sosiaalisen vahvistamisen teemoihin. Haastateltavat valittiin tutkijoiden asiantuntemuksen perusteella siten, että haastateltavat tuntevat sopimuspalokuntatoiminnan kenttää omakohtaisesti, he ovat täysi-ikäisiä ja heillä on riittävä kokemus sopimuspalokuntanuorisotoiminnasta. Haastattelupyynnöt välitettiin joko puhelulla tai sähköpostilla. Tämän jälkeen jokainen haastateltava sai tutkimusta taustoittavan kirjeen. Haastattelutilanteet nauhoitettiin, tämän lisäksi tutkijat tekivät muistiinpanoja. THL:n tutkija oli mukana kaikissa haastatteluissa. Haastattelut tehtiin puhelimitse. Haastattelut kestivät 20–60 minuuttia. Haastattelunauhoitukset litteroitiin ja litteroinnin toteutti Tutkimustie Oy.

Yksilöhaastatteluihin osallistuneita kutsutaan tässä avaininformanteiksi, sillä heillä katsottiin olevan merkittävä asiantuntemus ja pitkäaikainen kokemus sopimuspalokuntien nuorisotoiminnasta ja sen järjestökentästä. Avaininformantit (n=6) olivat yli 18-vuotiaita, 10–35 vuotta palokuntatyössä mukana olleita palokuntanuoriso-osastojen kouluttajia. Yksi haastateltavista edusti kouluttajaroolin lisäksi pelastusalan järjestöä. Haastateltavat olivat eteläsuomalaisia ja heistä kaksi oli miehiä ja neljä naisia.

Tutkimuksen seuraavassa vaiheessa tutkimustietoa täydennettiin sosiaalitoimen työntekijöiden haastatteluilla. Ryhmähaastatteluja tehtiin seitsemälle henkilölle (n=7). Sosiaalitoimen työntekijät olivat yli viisi vuotta alalla olleita henkilöitä. Kaikki haastatel-

tavat olivat eteläsuomalaisia. Heistä neljä oli miehiä ja kolme naisia. Tutkimukseen mukaan valittiin sosiaalitoimen työntekijöitä, jotka olivat perehtyneet tutkimusalueeseen osallistumalla sopimuspalokuntatoimintaa esittelevään koulutustilaisuuteen ja ohjanneet lapsi- ja nuorisoasiakkaitaan sopimuspalokuntien nuorisotoimintaan. Toiminta oli osa Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimaa Yli Hyvä Juttu -hanketta, jossa myös Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) oli mukana (Lillsunde ym. 2013).

Puolistrukturoidulle teemahaastattelulle tyypilliseen tapaan haastattelu eteni keskustelunomaisesti, mutta kaikille haastateltaville esitettiin seuraavat kysymykset: Mitä hyötyä arvellet Yli Hyvä Juttu -toimintamallista olevan lapsille ja nuorille? Millaiset mahdollisuudet pelastustoimella on osallistua lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn sopimuspalokuntatoiminnan avulla? Millainen merkitys Yli Hyvä Juttu -toiminnalla on sopimuspalokunnalle? Millainen käsitys sinulla on kokonaisuudessaan Yli Hyvä Juttu -toimintamallin soveltuvuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn?

Aineiston analyysi aloitettiin alkuperäisilmausten pelkistämällä. Valmiista aineistosta karsittiin kaikki tutkimukselle epäolennainen pois. Tämän tutkimuksen osalta rajattiin pois myös suoraan Yli Hyvä Juttu -hanketta kuvaavat haastatteluvastaukset. Sekä kyse-lyssä että tutkimushaastatteluissa tätä aineistoa oli suurin osa tutkimusmateriaalista, koska kyseessä oli nimenomaan Yli Hyvä Juttu -hankkeen arviointitutkimus. Pelkiste-tyt ilmaukset ryhmiteltiin samanlaisten ilmausten kanssa kategoriaksi, jolle annettiin ilmiötä kuvaava nimi. Analysointi jatkui alakategorioiden yhdistelemisellä. Kategorioi- den avulla pyrittiin vastaamaan tutkimusongelmaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Laadulliselle, aineistolähtöiselle analyysille on tyypillistä, että aineiston koodausrun- ko muuttuu ja täydentyy prosessin aikana. Taulukossa 2 on esitelty joidenkin käsittei- den analyysia

Taulukko 2 Esimerkki haastatteluaineiston analyysistä keskeisimpien käsitteiden osalta

Käsite	Haastattelupuhe	Pelkistetty ilmaus	Kategoria
Yhdenvertaisuus	Se just et mun mielest on täs niin hienoo ---samat oletukset siit nuoresta kun niist kaikis muistakin (H9)	nuorista ei ennakko-odotuksia tai -käsityksiä	samanlaisuuden ja kuulumisuuden tunne
Aktiivinen kansalaisuus	, - - - harjotellaan, - - - tai ensiapu tai 112:een soittaminen---, ni se saa valmiuksii. (H3)	kansalaistaidot	turvallisuustaitojen oppiminen
Osallisuus	Se o monipuolinen --- sopii niin monenlaisel erilaisel ihmisel. Sielt jokanen pystyy myös löytämään ne lempparijuttus ni senki takia. (H3)	erilaiset tavat osallistua ja olla osallisena	toiminta monimuotoista; sopii monenlaisille yksilöille
Päämäärätietoisuus	ja sitä kautta jos ottaa vaikka, tähtäimekseen - - -palo-, pelastustoimen uran tai jotain muuta (H1)	mahdollisuus harkita ammatia	tulevaisuuden suunnittelu
Turvallisuuden tunne	"Ja---monet näistä nuorist on viettäny pitkiä aikoja tosi leväperäst elämää ja kävelly aikuisten yli--" (H2)	nuorilta puuttuu auktoriteetti	sääntöjen noudattaminen tuo turvaa

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuseettinen toimikunta on käsitellyt tutkimussuunnitelmaan liittyviä eettisiä näkökulmia. Tutkimusluvut kerättiin tutkimuksiin osallistuneilta tahoilta; tutkimukseen osallistuivat vain täysi-ikäiset tutkittavat ja tutkija sitoutui käsittelemään tutkimusaineistoa luottamuksellisesti ja olemaan ilmaise-matta vastaajista yksilöiviä henkilötietoja. Menettely liittyi myös opetus- ja kulttuuriministeriön Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) laatimiin ohjeisiin hyvästä tieteellisestä käytännöstä (TENK 2012). Aineiston keräämiseen ja analysointiin osallistui kolme tutkijaa. Yksi tutkijoista osallistui tutkimusavustajana haastattelujen tekemiseen ja analyysiin. Kahdella muulla tutkijalla oli tutkija-asema Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella. Koska aihe oli ennalta tutkimaton, tutkijat päätyivät lisäämään luotettavuuden parantamiseksi aineistoja (aineistotriangulaatio) useampien toimijaryhmien haastatteluista.

Tulokset - näkökulmia sopimuspalokuntaharrastuksen hyötyihin

Positiiviselle pedagogiikalle, syrjäytymisen ehkäisemiselle ja sosiaaliselle vahvistamiselle on yhteistä voimaannuttava luottamus siihen, että nuorella on mahdollisuuksia hyvän kehittymiseen elämässään. Vaikka hyvään uskomista tarkastellaankin eri näkökulmista, yhteisöllisyys, osallisuus, päämäärät ja aktiivisuus jäsentävät kootusti niitä tavoitteita, joita nuoren elämälle on asetettu. (Lindblom & Herranen 2011; Mehtonen 2011; te Riele 2010, 39; Snyder ym. 2005, 257 - 260.) Tulosluvussa esitellään ensin kyselyn avovastausten tulokset ja sen jälkeen haastattelujen analyysin tulokset.

Kyselyn avovastausten (n=50) analyysissä aineisto jäsenyi kuuteen pääluokkaan. Vastauksissa nousi esille yhteisöllinen näkökulma, ”kaikille sama mahdollisuus” (f=16), osallisuus ja yhteisöllisyys (f=13), kasvun ja identiteetin muutos (f=8), taitojen opettaminen ja oppiminen (f=6), syrjäytymisen ehkäiseminen korvaavalla toiminnalla (f=4) ja tasa-arvo, samat mahdollisuudet (f=3). Avovastausten tulosten perusteella laadittiin haastattelukysymykset haastateltaville. Haastattelun teemoiksi päätettiin ottaa osallisuuteen ja osattomuuteen liittyviä näkökulmia sekä merkitykseen ja hyödyllisyyteen liittyviä näkökulmia.

Toisen analyysikierroksen merkitysyksiköt olivat haastatteluvastauksia tai niiden osia. Merkitysyksikköjä löytyi datasta 76 (n=76). Tuloksissa on esitetty ne keskeiset käsitteet, jotka jäsensivät sopimuspalokuntien nuorisotoimintaa hyvinvoinnin, osallisuuden ja sosiaalisen vahvistumisen näkökulmista. Käsitteiden analyysia on kuvattu edellä esimerkinomaisesti taulukoissa 1 ja 2. Analyysissä tiivistyi kuusi yläkäsitetä, jotka esiintyivät datassa siten, että niitä voidaan aiheidensa vuoksi käsitellä pareittain. Nämä käsitteet olivat yhdenvertaisuus ja osallisuus; kansalaistaidot ja turvallisuuden tunne sekä päämäärätietoisuus ja optimismi.

Yhdenvertaisuus ja osallisuus Tutkittavat nostivat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vastauksissaan merkittäviksi käsitteiksi. Tutkittavat kertoivat, että palokuntaharrastuksessa kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti, tasa-arvoisina ja riippumatta siitä, mitkä yksilön taidot ovat. Jokainen harrastaja osallistuu annettujen tehtävien suorittamiseen, eikä harrastajia aseteta ”vaihtopenkille” paremmuuden tai suorituksen mukaan. Kaikilla harrastajilla on samanlaiset välineet, jotka sopimuspalokunta tarjoaa harrastajien käyttöön. Taloudellinen tasa-arvoisuus ilmenee siten, että harrastustoiminnan kulut ovat pienet ja useilla paikkakunnilla pelastustoimi maksaa kaikki sopimuspalokuntien nuoriso-osastojen harjoituksista aiheutuvat kulut, ajoneuvojen käyttökorvaukset ja varusteet.

”Et siel jokanen on hyvii tyyypei ja -- ei oo mitään vaihtopenkkii” (H3).

Ajatus lasten yhdenvertaisuudesta on yhteydessä suvaitsevaisuuteen. Toimintamallin ajateltiin lisäävän toleranssia erilaisuudelle. Yhdenvertainen toiminta vastaajien mielestä viittaa siihen, että palo-kuntatoiminnassa pääsääntöisesti kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta osallistujan sukupuolesta, iästä, perhesuhteista tai muusta vastaavasta asiasta.

”Niin --- et kyl mä uskon et, suurin osa on kuitenkin niin aikuisii --- et, se ei vaikuta mimmonen laps muuten on” (H3).

Tätä kuvattiin tasa-arvoisuuteen ja tasapuolisuuteen viittaavissa vastauksissa, joissa ilmenivät seuraavat sanat tai sanaklusterit: *”kaikilla on ollu mahdollisuus tulla ja harrastaa” (H8), ”kaikki tervetulleita” (H11), ”kaikkia nuoria” (H7).* Näillä vastaajat kuvaavat sopimuspalokunnalle tyypillistä osallisuutta korostavaa toimintatapaa, jossa jokainen, ominaisuuksista riippumatta, pystyy toimimaan turvallisuuden hyväksi ryhmässä. Vastaajat näkivät toiminnalla myös sellaisia piirteitä, joilla voitaisiin estää syrjäytymiskulkua sekä kasvun tukemisen merkityksiä. Näitä kuvattiin vastauksissa sanoilla *”vuorovaikutusta--aikuinen paikalla ---oikeesti läsnä» (H10), ”pois pahanteosta kyliltä” (H5), ja ”tuntisi olonsa tärkeäksi” (H5).*

Tulosten perusteella voidaan todeta, että sopimuspalokuntien nuoriso-osaston toiminnan tasa-arvo näyttäytyi toiminnassa mukana olevien aikuisten haastatteluvastauksissa ensinnäkin yhdenvertaisuutena; kaikilla harrastajilla oli yhdenmukaiset mahdollisuudet päästä mukaan toimintaan alhaisen hinnan ja toiminnan luonteen vuoksi. Toisena näkökulmana oli tasa-arvo, joka ilmeni erilaisuuden hyväksyntänä.

Osallisuus on keskeinen tekijä arvioitaessa yhteisöön sitoutumista. Tutkijat pitivät voimaantumista osallisuuteen kuuluvana. (Kallio ym. 2013; Siitonen 1999). Palokunta-toiminnassa osallisuus ilmenee jäsenten arvostuksena ja luottamuksena, sekä mahdollisuutena vaikuttaa omassa yhteisössä. Tätä piirrettä voidaan luonnehtia myös yhteisöllisyyden käsitteellä (Lundblom ym. 2011). Kaikkien haastateltavien mielestä osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä hyvinvointivajetta vastaan. Osallisuus koettiin tärkeimpänä syrjäytymistä estävänä tekijänä ja se tuli aineistossa vahvasti esille.

”On tärkeää että kaikki saavat mahdollisuuden osallistua ja ennen kaikkea antaa mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin” (H2).

Palokunnan toiminta itsessään käsitettiin sellaiseksi harrastukseksi, joka vahvistaa sosiaalisesti niitä nuoria, joiden yhteiskunnallinen status on muuten heikko, esimerkiksi taloudellisista syistä tai perheen tilanteesta johtuen. Vahvistumisen seurauksena nuori kykenee asettamaan ja saavuttamaan päämääriä, pystyy kokemaan oman elämänsä olevan hallinnassa sekä itsetuntonsa parantuneen. Lisäksi hänen toiveikkuutensa tulevaisuutta kohtaan kasvaa.

”--- jos oot syrjäytyne ---, niin sä oot auttamistoimenpiteiden kohteena ja sit saat olla semmosessa roolissa, et sä saat auttaa (H4)”.

Kansalaistaitojen oppiminen ja turvallisuuden tunne. Kansalaistaitojen ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen nähtiin sopimuspalokunta-toimintaa kuvaavana positiivisena merkityksenä. Kansalaistaidot ovat taitoja, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässä yhteiskunnan jäsenenä. Tässä tutkimuksessa ryhmässä työskentelyn taidot on käsitelty osana kansalaistaitoja. Erään haastateltavan mukaan *”palokunnassa harjoitellaan --- taitoja joita voi hyödyntää elämässä yleensä kuten alkusammutus- ja ensiaputaitoja. Tämän lisäksi harjoituksissa tulee käytettyä ja kehitettyä paljon ryhmätyöskentelytaitoja.* (H2)”. Tutkittavien käsityksen mukaan oli tärkeää, että nuoret oppivat toimintamalleja ja -tapoja, kaikkien kansalaisten jokapäiväisessä elämässä tarvitsemia taitoja, jotka liittyvät toimimiseen yhteiskunnan jäsenenä, omien asioiden hoitamiseen, turvallisuusosaamiseen ja tässä kontekstissa erityisesti elämän suojeluun. Puhuttaessa oppimisesta sopimuspalokuntatoiminnassa, on huomattava, että poikkeuksetta oppimista kuvattiin taitoina. Oppiminen oli jonkin asian tekemistä ja toiminnallista suorittamista. Taitojen oppiminen tapahtui ryhmässä, yhdessä toisten harrastajien tai parin kanssa. Turvallisuuden ylläpitämiseen ja kansalaistaitoihin kuuluu esimerkiksi varusteiden huoltaminen ja toimintakunnossa pitäminen.

”Harrastus on jo sellanen --- ensiapu tai 112:een soit-taminen ni se et se nuori, sielitte opettelee ja oppii, ni se saa valmiuksii myöskin, vähän opastaa toisii ihmisii” (H2).

Turvallisuuden tunne lisäsi haastateltavien vastausten perusteella nuoren elämänhallintaa. Palokuntatoiminta sisältää autoritäärisiä piirteitä ja esimerkiksi sääntöjen noudattaminen nähtiin tällaisena suojaavana piirteenä - kun joku asettaa rajat, on helpompia toimia ja olla. (Danska-Honkala ym. 2011, 128.) Rajat eivät ole mitä tahansa rajoja, vaan toiminnassa otetaan alusta asti huomioon työturvallisuuteen liittyviä seikkoja; oikeita nostamistapoja, potilaan liikuttamiseen ja ajoneuvojen siirtämisen menetelyjä sekä varusteiden käyttöä.

”Mä aattelen et meil ei oo sitä sellasta, johtajuutta ---jotenkin kaivataan sitä, koska se tuo turvaa. (H9)”

Tätä kuvattiin vastauksissa *”asetetuissa rajoissa toimiminen”, ”opittavien taitojen hyödyllisyys elämässä”, ”alkusammutus- ja ensiaputaitojen oppiminen”* (H2). Palokuntatoiminnan rakenteet ja pelastustoimintaan liittyvä organisaatio sekä turvallisuustoimintaan liittyvä autoritaarisuusperinne soveltuu vastaajien mukaan hyvin sekä kansalaistaitojen opettamiseen että oppimiseen. Näkökulma liittyi myös turvallisuuden tunteeseen. Erityisesti sosiaalityöntekijöiden haastatteluvastauksista nostettiin auktoriteettiä tai auktoriteetin puuttumiseen liittyviä näkökulmia. Näitä kuvattiin seuraavasti: *”et siel tarvitaan myös sitä semmosta, et joku johtaa”* (H9), *”rajojen ja struktuurin tarve on yks”* (H2), *”just tämmönen jämptiys ja mitä kaikkea”* sekä *”ei oo sitä*

johtajuutta ja sitä kaivataan, kun se tuo turvaa” (H2). Vastaukset kuvaavat sosiaalityöntekijöiden asiakkaita ryhmänä, jolle tulee selvästi ilmaista, mitä tarkoitetaan. Rajat ja ”strukturi” tuovat nuoren elämään kehityksen, jossa voi olla varma siitä, että toimii oikein.

Päämäärätietoisuus ja optimismi. Päämäärätietoisuuden lähtökohtana on ajatus siitä, että kaikilla ihmisillä on tavoitteita ja päämääriä. Tutkittavat käsittivät päämäärätietoisuuden tahdoksi saavuttaa jotain sekä kehittyä ja löytää oma paikka. Päämäärätietoisuus tarkentui tutkimuksessa nuorten urakehitykseen ja oman ammatinvalinnan löytämiseen.

”koska haaveethan kantaa niin sit jos jo pienet ihmiset pystyy ajatteleen et sit kun musta tulee iso niin sit mä voin tehdä jotain tämmöstä. (H1)

Eryteisesti pelastustoimen avaininformantit kuvasivat sopimuspalokunnan nuoriso-toimintaa harrastuksena, jossa on helppo saada onnistumisen kokemuksia. Kun näitä kokemuksia tulee peräkkäin, tulee tunne osaamisesta, varmuudesta, ilosta ja vahvistumisesta. Avaininformantit kuvasivat tätä *”onnistuminen tuo - - ilosuutta siihen hommaan” (H1), ”- - taataan et jokasel tulee tämmösii osaamisen ja onnistumisen riemui” ja ”semmosii fiiliksii, et jossakin on hyvä” (H3). Onnistumisen nähtiin tuovan edelleen merkityksiä myös tulevaisuuteen, lisäävän päämäärätietoisuutta ja uskoa tulevaisuuteen ”- - annettavaa, tulevaisuudes, jossaki ja jonakin”, saa tukea terveen itsetunnon kehittämiseen, turvallisen aikuisen läsnäolon sekä ympäristön, jossa oppia uusia taitoja” (H7).*

Positiivisessa pedagogiikassa optimismi kuvataan uskona siihen, että tulevaisuus tuo tullessaan hyviä asioita. Käsitteeseen liittyy halu työskennellä näiden toteuttamiseksi (Snyder 2000, 2005). Sopimus-palokuntatoiminnassa optimismin kuvattiin näkyvän kouluttajan luottamuksensa ja positiivisena vahvistamisena kasvatustilanteessa.

”Semmosia selviytymisen kokemuksia siitä, että mä selviän ja mä osaan ja mä pystyn -- pärjäämään” (H1).

Positiivisen kierteen nähtiin toimivan ovena parempaan ja elämänkulun muuttumiseen *”porttijuttu eli, kun oikein hurahda tähän järjestelmään ni, sit on, varmasti haakee sit myös sitä ja vähän, mahdollisesti streitimpiin elämäntapoja” (H1). Toinen käsite liittyi minäpystyvyyteen ja sitä yksi haastateltavista kuvasi näin: ”--mä osaan ja pystynkin, et eipä ois uskonu” (H8). Vastaus kuvastaa yllätyksellisyyttä ja sitä, että joku muu, oman itsen ulkopuolelta arvioi nuoren toimintaa ja antaa sille positiivisia sävyjä. Sosiaalitoimen haastateltavat kuvasivat nuoren tilannetta tietyllä tavalla pysyvänä ja sopimuspalokunta-toiminnan mahdollisuutena tämän pysyvän roolin murtamisen siten, että nuoren identiteetti ja kuva omasta itsestä näyttäytyykin toisenlaisena, jopa vastakkaisena. Tätä yksi haastateltava kuvasi näin: ”- - sä oot auttamistoimenpiteiden koh-*

teina ja sit sä saat olla semmosessa roolissa, et sä saat auttaa” (H4). Ja toinen: ”et sä voisit nyt auttaa häntä, kun hän on viel heikompi. Semmosen roolin, kun se lapsi saa, niin siitä se nousee” (H9). Vastaajat toivat esille, että vaikka nuori ei ehkä ole koulussa sosiaalisesti vahvimpien joukossa, hän voi palo-kuntaharrastuksessa suoriutua ja onnistua. Vastauksista saattoi päätellä, että ryhmän osana toimiminen oli yleensäkin tärkeää ja myös se, että ryhmä on järjestäytyneet tehtävien ja roolien mukaan.

Kokoavasti voidaan todeta, että haastateltavien vastauksista aineistosta nousi esille käsityksiä, joiden perusteella voidaan saada viitteitä siitä, että palokuntanuorisotyö kehittää nuoren minäpystyvyyden kehittymistä, optimistista ajattelua itsestään ja tulevaisuudestaan, ohjaavan valitsemaan terveitä päämääriä tulevaisuuteen ja tukevan niissä sekä antavan nuorelle erilaisia vahvistavia kokemuksia toimijuudesta.

Pohdinta - Ei minä, vaan me

Sopimuspalokuntien nuorisotoiminta on perinteinen nuorten osallistumisharrastus, josta on tehty akateemista tutkimusta varsin vähän. Harrastustoimintaan osallistuminen johtaa sopimuspalokunnassa toisinaan siihen, että harrastaja liittyy hälytysosastoon. Varsinkin harva-alueiden avunsaannin osalta on merkittävää, että sopimuspalokuntalaisia on tulevaisuudessakin riittävästi.

Tässä artikkelissa tutkittiin aineistolähtöisellä analyysillä palokunta-nuorisotoimintaan liittyvää hyvinvoinnin ja osallisuuden sekä sosiaalisen vahvistumisen merkityksellisyyttä toimintaa tuntevien aikuisten käsityksinä. Tutkimuksen lähtökohtana on positiivisen pedagogiikan näkökulma - tarkoituksena ei siis ollut kuvata sopimuspalokuntien nuorisotoimintaa analyttisesti, vaan nimenomaan niitä myönteisiä asioita, joita sopimuspalokuntien nuorisotoiminta näyttäisi tukevan. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, millaisia merkityksiä palokuntanuorisotoiminta tuo hyvinvointi- ja osallisuuskeskusteluun sekä sosiaaliseen vahvistumiseen toimintaa tuntevien aikuisten näkökulmasta.

Tulosten perusteella sopimuspalokuntien nuorisotoiminta näyttäytyi sosiaalisen vahvistumisen ja hyvinvoinnin osalta tasa-arvon ja osallisuuden; kansalaistaitojen oppimisen ja turvallisuuden tunteen sekä päämäärätietoisuuden ja optimismin käsityksinä. Harrastuksen hyödyt näyttivät keskittyvän osallistumisharrastukselle tyypillisesti sosiaaliseen kontekstiin, ryhmässä olemiseen ja toiminnallisuuteen. (Kuvio 1.)

Garbarino (2000, 193) toteaa, että eräs selviytymiskykyä edistävä tekijä on lapsen ja nuoren mahdollisuus saada kodin ulkopuolista sosiaalista tukea. Tämä näyttäisi aikuisen näkökulman mukaan toteutuvan palokuntanuorisotoiminnassa, jonka keskeinen elementti on yhteisöön kuuluminen. Sopimuspalokunta näyttäytyi harrastustoimintana, jonka elementtinä on kasvun tukeminen ryhmässä. Tämä toteutui esimerkiksi tasa-arvoisena kohteluna. Tärkeäksi nähtiin myös roolin muuttumisen piirre; mahdollisuutena oli muuttua autettavasta auttajaksi.

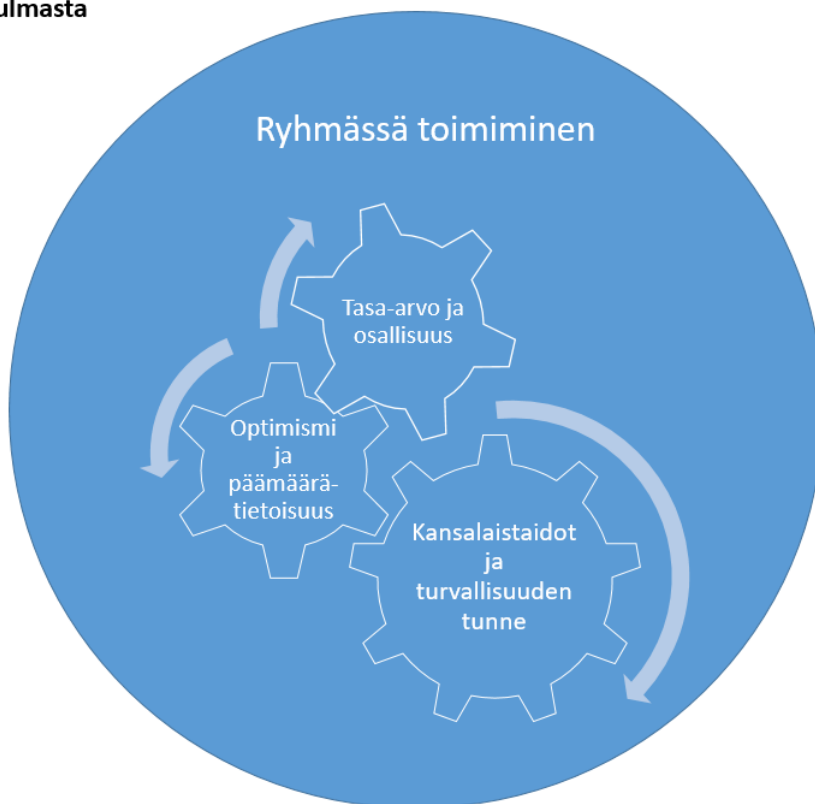

Tasa-arvo- ja osallisuuskäsitykset näkyivät tutkimusaineistossa siten, ettei harrastajan lähtötasolla ollut vastausten perusteella paremmuuteen liittyviä merkityksiä; jokainen harrastaja voi aloittaa harrastamisen omalta tasoltaan, ominaisuuksiensa mukaisesti tai niistä huolimatta, ja toimia silti yhteisen päämäärän hyväksi. Tämä näkökulma on keskeinen määriteltäessä sitä, millainen on niin sanottu matalan kynnyksen harrastustoiminta. Tähän liittyi myös suvaitsevaisuuden ja erilaisuuden sietämisen näkökulma. Lisäksi tasa-arvo näkyi siinä, että jokaisella on yhtenäiset varusteet ja välineet. Osallisuuden kokemukset jäsentyivät ryhmän merkitykseen ja sosiaaliseen kontekstiin, jonka ryhmä tuo harrastajan ympärille. Vaikka hän palo-kuntatoiminnan ulkopuolella kokisi olevansa heikko tai sosiaalisten ryhmien ulkopuolella, palokunnassa hän on ja hänen tulee olla välttämätön osa ryhmää.

Kansalaistaitojen ja turvallisuuden tunteen osalta tutkimus antaa kuvan palokunta-toiminnasta ryhmädynamiikkaan perustuvana osallistumisharrastuksena, jossa on jaetut ja osin myös vanhakantaiset ja perinteiset arvot. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että sopimuspalokuntien nuorisotoiminnalla on autoritaarisia piirteitä. Tätä kuvaa vahvistaa käsitys sopimuspalokunnasta kansalaistoimintana, jossa nuori voi toimia osana pelastustoimen järjestelmiä ja oppia jokaiselle kansalaiselle tärkeää turvallisuusosaamista. Erityisesti tutkijoiden huomio kiinnittyi haastatteluvastauksissa palokuntatoiminnan luonteeseen sosiaalisena yhteisönä, jolle on tyypillistä ja välttämätöntä yhdessä toimiminen, yhteisöllisyys ja ohjeiden noudattaminen osana pelastustoimen toimintavalmiuden periaatteita. Tämän struktuurin nähtiin tuovan erityisesti syrjäytymisuhan alla eläville nuorille elämään kuuluvaa säntillisyyttä ja säännöllisyyttä. Osaaminen kuvattiin haastatteluvastauksissa lähinnä yhdessä tekemisenä. Erityisesti sosiaalitoimen haastateltavien näkökulmasta kansalaistaitojen oppimisella ja autoritäärisellä toimintakulttuurilla, ”kurilla ja järjestyksellä” nähtiin olevan nuorta ohjaavia merkityksiä, jotka ovat yhteydessä osallisuuden kokemuksiin ja turvallisuuden tunteeseen.

Sopimuspalokuntaharrastaminen näyttäytyi väylänä turvallisuusalan ammattiin ja auttamisena. Aikuiset toimijat kuvasivat toimijuuden kehittymistä. Vastaajien mukaan päämäärien asettaminen toi mukanaan uskon siihen, että tulevaisuus toisi mukanaan hyviä asioita. Päämäärätietoisuuden ja optimismin kuvauksille oli tyypillistä identiteetin muutos autettavasta auttajaksi. Tällainen elämänkulun muuttuminen nähtiin itse-tunnon kehittymisen ja hyvän tulevaisuuden mahdollisuutena.

Sopimuspalokuntatoiminnan merkityksiä hyvinvoinnin ja sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta

Kuvio 1. Sopimuspalokuntatoiminnan merkityksiä hyvinvoinnin ja sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta

Aineistolähtöisellä laadullisella analyysillä pyritään pelkistämisen ja uudelleen kategorioihin järjestämällä saamaan yksinkertaistettu ja ymmärrettävä kuva tutkittavasta ilmiöstä. Tässä tutkimuksessa käsitteet ovat yhteydessä toisiinsa ja ne on esitetty tässä luvussa pareittain siten, kun ne ilmenevät tutkimusaineistossa. On todennäköistä, että käsitteet ovat ensinnäkin käyttäytymistieteelliselle tutkimukselle tyypillisesti yhteydessä paitsi parina esitettyyn käsitteeseen, myös muihin tutkimuksen käsitteisiin. Toiseksi käsitteiden analysointi on edellyttänyt tulkintaa ja tulkintaan on aina yhteydessä tutkijan tai tutkijoiden persoona ja hänen tai heidän käsityksensä ja kokemuksensa. Tutkimuksen käsitteiden suhteita toisiinsa ei ole kuitenkaan laajemmin käsitelty tässä tutkimuksessa tutkimusaiheen rajauksen vuoksi. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan lisätä triangulaatiolla. Tässä tutkimuksessa on käytetty aineistotriangulaatiota. On tyypillistä, että laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden sijaan

tarkastellaan uskottavuuden käsitettä. Tutkimuksen uskottavuutta on pyritty lisäämään sillä, että tutkimusaineistoja on käsitellyt useampi tutkija. Haastateltavat olisivat voineet tarkastaa haastattelututkimusten muistiinpanot uskottavuuden lisäämiseksi. Tähän ei ollut kuitenkaan tarvetta, sillä haastattelut on tehty nauhoitettujen ja litteroitujen aineistojen perusteella ja siksi tutkimuksen luotettavuutta voitaneen pitää riittävänä.

On huomattava, että tutkimusasetelma ei mahdollista johtopäätösten tekemistä siitä, millainen sopimuspalokuntatoiminta on harrastuksena, eikä siitä, voidaanko sopimuspalokuntien nuorisotoiminnalla suoranaisesti ehkäistä syrjäytymistä. Lisäksi tutkimuksen luotettavuuteen tai uskottavuuteen on voinut vaikuttaa se, että haastateltavilla on yleensä käytännön kokemuksia vain yhden sopimuspalokunnan toiminnasta. Tutkijat tekivät havainnon, että haastatteluun osallistuneilla aikuistoimijoilla oli melko yhtenäiset käsitykset sopimuspalokuntien nuorisotoiminnan sosiaalisen vahvistamisen piirteistä, vaikka haastateltavat oli koottu eri sopimuspalokunnista ja vaikka haastateltavat toimivat eri rooleissa sopimuspalokunnassa harrastajasta ammattilaiseen.

Tutkimuksella on saatu parempi ymmärrys harrastustoiminnan vahvistavista vaikutuksista ja sopimuspalokunnan nuorisotoiminnan piirteistä matalan kynnyksen osallistumisharrastuksena. Aikuisten näkökulma voi kuitenkin olla rajoittunut. Sopimuspalokuntatoiminnan merkityksiä ja todellisuuksia tulisikin selvittää myös nuorten harrastajien omien käsitysten avulla. Jatkotutkimusaiheeksi sopisi nuorten harrastajien tutkiminen esimerkiksi tässä tutkimuksessa nousseiden, sosiaalista vahvistumista tukevien käsitteiden avulla.

Tutkimuksessa lähiyhteisöä edusti paikallinen palokunta, jonka järjestämä nuorisotoiminta jäsenyi yhteisölliseksi toiminnaksi. Palokuntanuorisotyö toteutui ryhmässä toimimisena ja yhteisöllisyytenä. Lisäksi tutkimuksen taustalla oli ajatus siitä, että vapaaehtoistoimijoilla on paikkansa sosiaalisessa vahvistamisessa. Nuoret tarvitsevat harrastuksia ja toimintaa. Heille tulee antaa ymmärrys, että he voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa paitsi turvallisuusriskien vähenemiseen (Kortteinen & Elovainio 2012, 165), myös omaan tulevaisuuteensa.

Tarkasteltaessa tämän tutkimuksen aineistoa tutkijat päätyvät esittämään keskeisenä näkemyksenään ensinnäkin, että lähtökohtana ei ole sopimuspalokunnassa se, mitä minä olen ollut, vaan näkökulma siitä, miksi minä voin tulla. Toiseksi näyttäisi siltä, että sopimuspalokuntatoiminnassa merkittävää ei ole niinkään henkilökohtainen menestyminen, vaan ryhmässä toimiminen – ajatus siitä, että me onkin enemmän kuin minä.

Laadullisen aineiston analyysin tuloksia voidaan pohtia myös tarkastelemalla niitä asioita, joista haastateltavat eivät maininneet. Aineiston perusteella saatu kuva sopimuspalokunnan nuorisotoiminnasta näyttäytyi osallistumisena, jossa valinnan mahdollisuuksia oli vain vähän. Lisäksi toimintaa kuvattiin staattisena ja perinteisenä. Lisä-

sivätkö nuorten harrastajien yksilölliset valinnanmahdollisuudet sopimuspalokunnan nuorisotoiminnan vetovoimaa? Olisiko toiminta kiinnostavampaa, jos oppimisympäristöjä muutettaisiin esimerkiksi teknologisia ympäristöjä hyödyntämällä? Nämä jatkotutkimusaiheet haastavat myös pelastustoimen rekrytoitaessa uusia sopimuspalokuntalaisia ja jäävät harrastuksen kehittäjien pohdittaviksi.

Lähteet

Danska-Honkala, Katja & Poteri, Martti (2011). Kohdennettu nuorisotyö sosiaalisen vahvistamisen kontekstissa. Teoksessa Lundblom, Pia & Herranen, Jatta (toim.). Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu - HUMAK: Helsinki. 127–150.

Eskelinen, Kaisa & Tervala, Valteri & Malinen, Sanna & Hamilton-Skurak, Henrieta. (2017). Miksi palokuntatoiminta hiipuu tai viriää? SPEK tutkii 15. SPEK, Helsinki.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2008). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. (2017). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus, Helsinki.

Garbarino, James (2000). Lost Boys. Why Our Sons turn Violent and How we can Save Them. Anchor Books, New York.

Hsieh, Hsiu-Fang & Shannon, Sarah (2005). The Approaches to Qualitative Content Analysis. Qualitative Health Research, 15 (9), 1277 - 1288.

Holder, Mark & Coleman, Ben (2009). The contribution of social relationship to children's. Journal of happiness studies 10(3), 329–349.

Honkala, Jorma (2008). Palokuntanuorisotyötä Suomessa 1908 - 2008. Lahden VPK, Lahti.

Juvonen, Tarja (2015.) Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen – Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 165. Nuorisotutkimusseura, Helsinki.

Kallio, Kirsi & Stenvall, Elina & Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni (2013). Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen, 69–88. Gaudeamus, Helsinki.

Kellosoari, Tapani (2014.) Syrjäytymisen ehkäisy nuorisopalokuntatoiminnalla – Yli Hyvä Juttu -toimintamallin arviointi. Opinnäyte. Savonia-ammattikorkeakoulu. Palopäälystön koulutusohjelma.

Kivijärvi, Terhi (2016). ”Et mul on virkaa täs maailmas” -Yli Hyvä Juttu luo toivoa syrjäytyneille nuorille. Pro gradu -tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Turun yliopisto, Turku.

Koivisto, Nelli & Lehikoinen Kai & Pasanen-Willberg, Riitta & Ruusu-virta, Minna & Saukkonen, Pasi & Tolvanen, Pirita & Veikkolainen, Arsi (2010). Johdanto. Teoksessa Koivisto, Nelli & Lehikoinen, Kai & Pasanen-Willberg, Riitta; Ruusuvirta, Minna & Saukkonen, Pasi & Tolvanen, Pirita & Veikkolainen, Arsi (toim.) Kolmannella lähteellä. Hyvinvointipalveluja kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön aloilta. Teatterikorkeakoulu, Helsinki.

Kortteinen, Matti & Elovainio, Marko (2012.) Millä tavoin huono-osaisuus periytyy? Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.). Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Nuorisotutkimus-verkosto /Nuorisotutkimusseura julkaisuja 127. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki.

Koski, Pasi (2015) Leisuretime activities, hobbies and the social capital of the young. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Karjalainen, Meri (toim.) Finnish youth research anthology 1999–2014. Finnish Youth Research Network, Helsinki. 108–120.

Laine, Sofia & Merikivi, Jani & Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (2011). Metodit. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja. Annettu, otettu ja itse tehty. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112. Nuorisotutkimus-seura, Helsinki.12–27.

Lillsunde, Pirjo & Markkula, Jaana & Somerkoski, Brita & Kellosoari, Tapani (2013). Yli Hyvä Juttu -toimintamallin arviointitutkimus. Tutkimussuunnitelma THL:n tutkimuseettisen työryhmän käsittelyyn. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Lundblom, Pia & Herranen, Jatta (2011). Sosiaalisen vahvistamisen ajankohtaisuus. Teoksessa Lundblom, Pia & Herranen, Jatta (toim.). Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu – HUMAK: Jyväskylä. 4–13.

Lämsä, Anna-Liisa (2009). Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Väitöstutkimus. Oulu University, Oulu.

MacDonald, Robert & Marsh, Jane (2005). Disconnected Youth? Growing Up in Poor Britain. Palgrave MacMillan, Lontoo.

Mehtonen, Tuija (2011) Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Lundblom, Pia & Herranen, Jatta (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu – HUMAK, Jyväskylä. 13–30.

Myllyniemi, Sami (2010). Nuorten hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Teoksessa Koivisto, Nelli & Lehikoinen, Kai & Pasanen-Willberg, Riitta & Ruusuvirta, Minna & Saukkonen, Pasi & Tolvanen, Pirita & Veikkolainen, Arsi (toim.) Kolmannella lähteellä, hyvinvointipalveluja kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön aloilta. Teatterikorkeakoulu, Helsinki. 47–56.

Nuorisolaki (2006). 2006/72 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060072> (Luettu 16.6.2018)

Ojanen, Markku (2014.) Positiivinen psykologia (2. uudistettu painos) Bookwell, Porvoo.

Pulkkinen, Lea (2002). Mukavaa yhdessä: Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. PS kustannus, Keuruu.

Putnam, Robert (1995). Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon & Schuster, New York.

Reivinen, Jukka (2013) Johdanto: Yksin vai yhdessä eteenpäin? Teoksessa Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudea-mus, Helsinki. 7–23.

te Riele, Kitty (2010). Philosophy of Hope: Concepts and Applications for Working with Marginalized Youth. *Journal of Youth Studies*. 13(12), 35–46.

Schrank, Beate & Woppman, Andreas & Sibitz, Ingrid & Lauber, Christoph (2011). Development and validation of an integrative scale to access hope. *Health Expectations* 14(4), 417–428.

Sehn, Zoë & Holder, Mark & Coleman, Benjamin (2009). The contribution of active and passive leisure to Children's Wellbeing. *Journal of Health Psychology* 14(3), 378–386.

Siitonen, Juha (1999). Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöstutkimus. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulu University, Oulu.

Simpura, Jussi & Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari, & Heikkilä, Matti (2008). Uudet ja vanhat sosiaaliset ongelmat. Teoksessa Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari & Simpura, Jussi & Heikkilä, Matti (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Stakes, Helsinki. 250–253.

Sisäministeriö (2007). Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. http://intermin.fi/documents/1410869/4113506/67644_julkaisu_082016.pdf (Luettu 16.6.2016)

- Sisäministeriö (2012) Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäasiainministeriö, Helsinki.
- Sisäministeriö (2019). Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki: Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161956> (Luettu 13.3. 2020.)
- Snyder, Charles (2000). Hypothesis: There is Hope. Teoksessa Snyder, Charles. Handbook of Hope, Theory, Measures and Applications. Academic Press: California.
- Snyder, Charles & Rand, Kevin & Sigmon, David (2005). Hope Theory. A member of the Positive Psychology Family - Teoksessa Snyder, Charles & Lopez, Shane (toim.) Handbook of positive psychology. Oxford University Press, New York. 257–276.
- SPEK (2007). www.spek.fi. Palokuntanuoret: http://tiedostot.spek.fi/palokuntanuoret/Nuorisomerkkikurssi_kouluttajanopas.pdf [Luettu 12.12.2018.]
- SPEK (2015). Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö www.spek.fi http://tiedostot.spek.fi/palokuntanuoret/MNuorisomerkkikurssi_kouluttajanopas.pdf. [Luettu 16.6.2016.]
- Stebbins, R. (2011). Serious Leisure. Society 38, May/June, 53–57
- TENK (2012). Tutkimuseettinen neuvottelukunta. <http://www.tenk.fi/> [Luettu 16.6.2018.]
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.
- UNICEF (2007). Child poverty in perspective: An overview of child wellbeing in rich countries, Innocenti Report Card. UNICEF Innocenti Research Centre, Firenze.
- Uusitalo-Malmivaara, Lotta (2014). Positiivinen psykologia – mitä se on? Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, Lotta (toim.). Positiivisen psykologian voima. PS-kustannus, Jyväskylä. 18–29.